

MUS in het Jaar van de Huismus

Uit de resultaten van achttien jaar MUS-tellingen blijkt duidelijk dat iets meer dan de helft van het aantal soorten stadsvogels een afname laat zien. Onder de struikbroeders vallen de grootste klappen. Een impressie van het natte voorjaar van 2024.

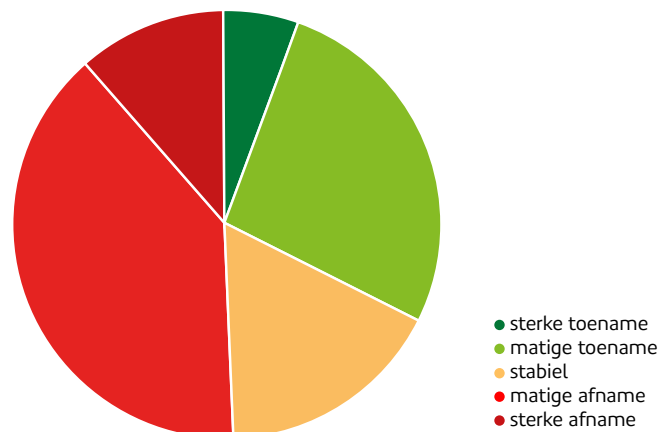
De Huismus is de naamdrager van Meetnet Urbane Soorten (MUS): het meetnet dat de aantallen en verspreiding van broedvogels in steden en dorpen in kaart brengt. De resultaten van MUS worden regelmatig gebruikt voor onderzoek naar verschillende stadsvogels, zoals de Merel tijdens het 'Jaar van de Merel' in 2022 en de Huismus tijdens het 'Jaar van de Huismus' in 2024. Naast deze 'Jaren van ...' worden de resultaten ook gebruikt voor ander relevant onderzoek.

Veel natte maanden

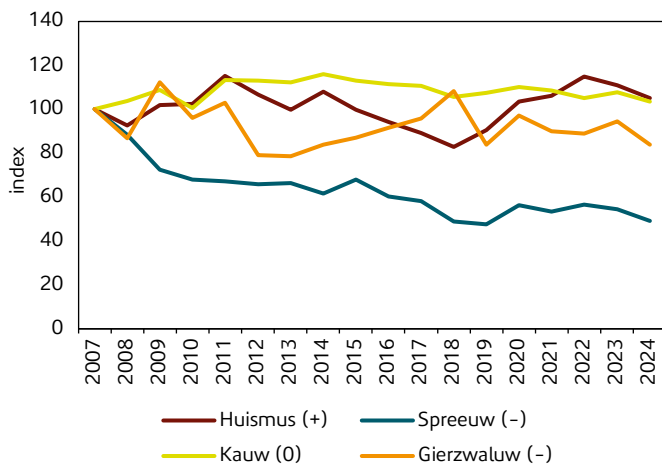
In het achttiende MUS-jaar zijn voor de eerste, tweede en derde telronde in 2024 respectievelijk 826, 794 en 764 postcodegebieden doorgegeven. Opgeteld is dat voorlopig ruim vijf procent minder dan in het jaar ervoor op hetzelfde moment. Waarschijnlijk is dit een gevolg van het afgelopen natte voorjaar; april en mei waren zeer nat, juni gemiddeld (met regionaal grote verschillen) en juli was ook weer zeer nat. Door het natte weer heeft mogelijk niet elke teller alle rondes geteld. Voor de trendberekening is het belangrijk dat de tellingen zo compleet mogelijk worden uitgevoerd. Hierdoor krijgen we de aantalsontwikkeling en verspreiding van soorten in urbaan gebied (dorpen en steden) steeds beter in beeld. Door het tijdig insturen van de gegevens door de waarnemers kan nu al een eerste goede impressie van het voorjaar van 2024 gegeven worden. Veel dank daarvoor!

Opvallend veel soorten in de min

In totaal zijn ruim 472.100 vogels doorgegeven van 178 soorten (inclusief drie hybriden). De top tien ingevoerde soorten bestaat uit Kauw, Houtduif, Merel, Gierzwaluw en Huismus, gevolgd door Koolmees, Zwarte Kraai, Ekster, Spreeuw en Kleine Mantelmeeuw. In hoogste aantallen aanwezig zijn Merel, Houtduif, Koolmees, Ekster, Kauw, Zwarte Kraai, Pimpelmees, Tjiftjaf, Winterkoning en Huismus. Van 71 urbane vogelsoorten is een betrouwbare trend beschikbaar. Hiervan laten 23 soorten vanaf 2007 een toename zien en 36 een afname (figuur 1). Voor alle soorten samen genomen is de balans duidelijk negatief.

▲ Figuur 1. De aantalsontwikkeling van 71 vogelsoorten in MUS in periode 2007-24.

▲ *Figuur 2. Aantalsontwikkeling (index) van vier soorten huizenbroeders in MUS 2007-24 (- lichte afname, 0 stabiel, + lichte toename en ++ sterke toename).*

Huisumus

In het Jaar van de Huisumus ligt de focus vooral op de Jaarrond Tuintelling, maar is er ook aandacht voor de Huisumus vanuit MUS. Minstens 70% van de landelijke huismussenpopulatie broedt in dorpen en steden. Het is een van de vaakst getelde soorten in MUS, maar de presentie is duidelijk lager. Dat karakteriseert het broeden in losse kolonies en het sociale gedrag; áls je ze ziet op een telpunt dan zijn het er vaak meerdere. In de decennia voordat MUS bestond, vond de grootste afname plaats waardoor de Huisumus op de Rode Lijst kwam. Vanaf de start van MUS is over de hele periode (2007-24) een lichte toename te zien, maar de laatste twee jaar weer een afname (figuur 2). Opvallend is de gestage afname in de jaren 2015-18 gevolgd door vier jaren van toename. Naar de reden hiervan is het voorlopig gissen.

Er is weinig bekend over de reproductie van de Huisumus, wellicht kan de analyse van tellingen van de Jaarrond Tuintelling daar een licht op werpen. Daarnaast kunnen ook andere factoren van invloed zijn zoals voedsel, de aanwezigheid van groen, woningisolatie en/of mitigerende maatregelen voor de soort (o.a. schuilmogelijkheden). Recent zijn over mitigatiemaatregelen twee rapportages verschenen; een over drukfactoren van vijf stadsvogels waaronder de Huisumus en een tweede over de effectiviteit van maatregelen voor de Huisumus. In het eerste rapport worden de belangrijkste knelpunten benoemd en het tweede gaat in op de bezetting van alternatieve nestgelegenheden door de Huisumus in vergelijking met natuurlijke nestgelegenheden.

Doe ook mee!

Komend seizoen zijn we benieuwd of de Merel zich hersteld, de Huisumus weer toeneemt, de Spreeuw verder afneemt en hoe het de rest van de struikbroeders vergaat. Deelname aan MUS is laagdrempelig en geschikt voor vogelaars van elk niveau, mits je de urbane soorten kent. In Friesland, Groningen (buiten de stad Groningen), Limburg en Zeeland zijn extra tellers bijzonder welkom.

Meer info vind je op sovon.nl/mus

▲ Foto: Peter Eekelder

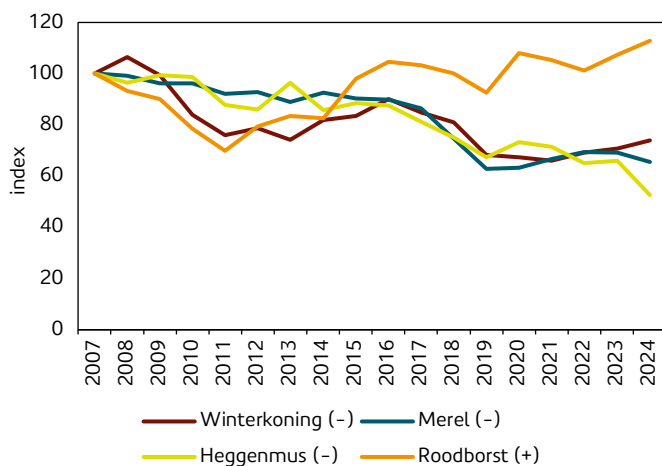

Gierzwaluw, Spreeuw en Kauw

Via MUS hebben we voor het eerst een betrouwbare trend kunnen berekenen van de Gierzwaluw, welke licht afnemend is. Vooral de (hoog)vliegende vogels worden geteld tijdens de avondtelling en de aantallen kunnen dikwijls verschillen tussen jaren. De afname van de Spreeuw is van een andere orde, sinds 2007 zijn de aantallen gehalveerd. In de recente zeven jaren lijkt wel een stabilisatie opgetreden. De Kauw broedt in urbaan gebied vooral in schoorstenen en boomholtes, en de trend is stabiel. Andere in of op huizen broedende soorten met bijhorende trend op lange termijn zijn: Boerenzwaluw (-), Huiszwaluw (0), Holenduif (+), Kleine Mantelmeeuw (++), Scholekster (+), Slechtvalk (++), Stadsduif (-), Visdief (0), Witte Kwikstaart (0), Zilvermeeuw (-) en Zwarte Roodstaart (0).

'Wat ruist er in het struikgewas?'

Waar Toon Hermans geen antwoord op wist, lijkt het betreft de vogels steeds stiller te worden in het struikgewas. De Merel, Winterkoning, Heggenmus en Roodborst – alle standvogel – foerageren meestal op de bodem en broeden in struiken, maar zijn in trend verschillend (figuur 3). Struikbroeder Merel is een van de algemeenste soorten, maar door de intrede van het Usutu-virus is de populatie tussen 2016 en 2018 afgenomen. Van significant herstel lijkt nog geen sprake en het effect van de recente opleving van het virus afgelopen zomer is pas volgend jaar zichtbaar.

▲ Figuur 3. Aantalsontwikkeling (index) van vier soorten struikbroeders in MUS 2007-24 (- lichte afname, 0 stabiel, + lichte toename en ++ sterke toename).

De trend van de Heggenmus is vrijwel gelijk aan die van de Merel en in mindere mate ook de Winterkoning. Bij beide soorten is ook besmetting met Usutu vastgesteld, daarnaast kan een afname van struiken, heggen en struweel meespelen. Geheel tegen de ontwikkeling van de voorgaande drie soorten doet de Roodborst het juist goed. In de beginjaren van MUS waren er een aantal koudere winters waarin – net als bij Winterkoning – een duidelijke afname te zien was maar na 2014 volgde herstel en zelfs een lichte toename.

Veel andere struikbroeders laten ook een lichte afname zien zoals de Braamsluiper, Kneu, Tjiftjaf, Tuinfluiter en Zanglijster. Een sterke afname is zichtbaar bij de Fitis, Groenling en Staartmees. Grasmus en Nachtegaal zijn stabiel en de Zwartkop neemt toe. Ondanks deze positieve afsluiting vallen in urbaan gebied onder struikbroeders de grootste klappen.

▲ Roodborst. Foto: Harvey van Diek

Merel en groen

Op basis van de MUS-resultaten is aangetoond dat de aanwezigheid van groen in de stad belangrijk is voor stadse Merels, en dat een afname in stedelijk groen mogelijk de medeveroorzaker is van de negatieve trend in stedelijke merelpopulaties. In deze analyse zijn alleen de jaren 2007-15 meegenomen, dus vóór de jaren waarin het Usutu-virus zijn intrede deed.

— Jan Schoppers

VERDER LEZEN

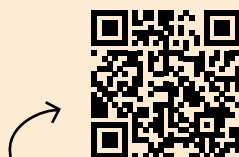
Reinartz R. & van Els P. 2024. Stadse merel profiteert van groen. *De Levende Natuur* 125: 165-171.

Roodbergen M., Reinartz R. & Foppen R.P.B. 2024. Knel-puntenanalyse van vijf kwetsbare stadsvogels met het PODICEPS-raamwerk. Sovon-rapport 2024/37, CAPS-rapport 2024/01. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Wortel M., van Els P., Schoppers J. & van Kleunen A. 2023. Effectiviteit van maatregelen voor de Huismus. Sovon-rapport 2023/75. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Meer van dit soort artikelen lezen? Word lid van Sovon!

Dit artikel verscheen in Sovon-nieuws. Sovon geeft vier maal per jaar Sovon-nieuws uit. Het blad vormt een belangrijk medium waarmee we onze leden voorzien van onder andere verenigingsnieuws, eerste resultaten uit de projecten en nieuwe publicaties. Leden van Sovon krijgen Sovon-nieuws automatisch thuisgestuurd.

Lees meer over Sovon-nieuws
op sovon.nl/sovon-nieuws

